

Ottonis Arntzenii Oratio inauguralis pro Latina eruditorum lingua ...

<https://hdl.handle.net/1874/214709>

Misc. clact. 4° 295.

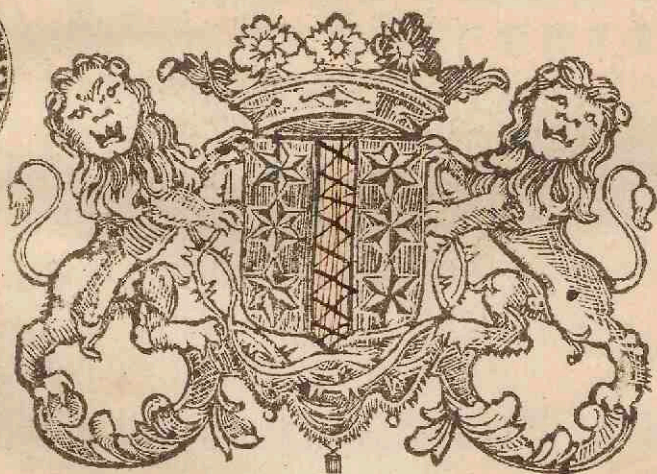
OTTONIS ARNTZENII
O R A T I O
INAUGURALIS

PRO
LATINA ERUDITORUM
L I N G U A,

CUM
GYMNASII GOUDANI MODERAMEN
SUSCIPERET

PUBLICE HABITA
PRIDIE NON. NOVEMBR.

CLIO IO CC XXXVII.

G O U D A E,

Typis GULIELMI ET JOANNIS VAN ESCH. *clio bcc*

NOBILISSIMIS. ATQUE
AMPLISSIMIS
VIRIS
INCLITAE. CIVITATIS. GOUDANAE
MAGISTRATIBUS
PRAETORI. CONSULIBUS. JUDICIBUS
ET. SENATORIBUS
ATQUE. IN. IIS
GYMNASII. CURATORIBUS
PRUDENTISSIMIS
NEC. NON. VIRIS
QUI. ILLIS. AB. ACTIS. SUNT
GRAVISSIMIS. SPECTATISSIMIS
RELIGIONIS. LIBERTATIS
OPTIMARUMQUE
LITERARUM. CERTIS
PRAESIDIIS
QUALECUMQUE. HOC. DEVOTI. ANIMI
MONUMENTUM
SUMMAEQUE. OBSERVANTIAE
EXIGUUM. PIGNUS
L. M. Q. D. D. D.
OTTO. ARNTZENIUS

IN OMNIBUS REBUS

AMPLISSIMIS

VERIS

IN OMNIBUS REBUS

MAGISTRATUS

IN OMNIBUS REBUS

AMPLISSIMIS

VERIS

IN OMNIBUS REBUS

AMPLISSIMIS

VERIS

IN OMNIBUS REBUS

AMPLISSIMIS

IN OMNIBUS REBUS

AMPLISSIMIS

VERIS

IN OMNIBUS REBUS

AMPLISSIMIS

VERIS

IN OMNIBUS REBUS

AMPLISSIMIS

VERIS

OTTONIS ARNTZENII
ORATIO
INAUGURALIS

PRO

LATINA ERUDITORUM
LINGUA.

SPLENDIDISSIME AC GENEROSISSIME PRAE-
TOR.

NOBILISSIMI ATQUE AMPLISSIMI CIVITATIS
GOUDANAE CONSULES.

AEQUISSIMI ET SANCTISSIMI JUDICES.

GRAVISSIMI, CONSULTISSIMI SENATORES.

AMPLISSIMI SCHOLARUM EPHORI, CURATO-
RES VIGILANTISSIMI, BENIGNISSIMI.

PUBLICARUM CERIMONIARUM ANTISTITES
CASTISSIMI, SACRORUM LIBRORUM INTER-
PRETES EXERCITATISSIMI.

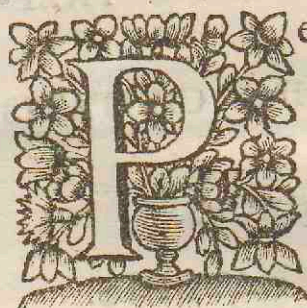

OMNIUM SCIENTIARUM ET DOCTRINARUM
DOCTORES CONSULTISSIMI, PERITISSIMI, A-
CUTISSIMI.

CIVES, HOSPITES, ADVENAE, QUOTQUOT AD-
ESTIS, OMNIS ORDINIS, LOCI ET DIGNI-
TATIS HUMANISSIMI, SPECTATISSIMI.

PRAECEPTORES DOCTISSIMI, CONSORTES OPE-
RUM ATQUE AMICI JUCUNDISSIMI.

TU DENIQUE LECTISSIMA SCHOLASTICAE JU-
VENTUTIS CONCIO, SPES ECCLESIAE, SPES
PATRIAE, PARENTUM AMOR ET GAUDIUM,
NOSTRA DEHINC CURA, NOSTRAE DELI-
CIAE.

eregrinarum linguarum peritiam
in quovis Studiorum genere lon-
ge utilissimam esse, unicuique il-
larum usum ac necessitatem in-
tuenti clarissime patet; quanta
enim egregiorum librorum mul-
titudine maximo suo damno Orbis Eruditus
carere cogeretur, si molestiam istarum addiscen-
darum subterfugiendam et detrectandam esse Viri
Docti censerent. Certe earumdem cognitio non
tantum homini, Studiis Politicis dedito, quod
facile largiuntur omnes, adprime necessaria est,
sed

sed Historico etiam, cui ob ingentem librorum
 omnis generis variorumque populorum copiam
 et multitudinem, omnium illorum linguae,
 quorum scripta perlustrare desiderat, tenendae
 atque intelligendae sunt. Quantum Philologis,
 quantum Philosophis profint, Auditores Huma-
 nissimi, vel me tacente, intelligitis. Theolo-
 go autem in conferendis variis Bibliorum versio-
 nibus, in legendis et excutiendis aliorum scri-
 ptis, in excolendo Historiae Ecclesiasticae Stu-
 dio tantam utilitatem adferunt, ut omnes ejus
 conatus et scrutationes mirum in modum juvent
 atque exornent. Quod plurimis Magnorum Vi-
 rorum exemplis facile comprobari posset.

Latinam tamen linguam supra alias, si unam
 Graecam excipias, frequentiori utilitate et quo-
 tidiano usu multum eminere apud omnes aequos
 rerum aestimatores, qui rebus pretium statuere
 sciunt, in confesso est. In primis autem illam
 commendat, quod, uti omnes diversarum re-
 gionum ac regnorum gentes et populi vernaculis
 sermonibus utuntur, sic Literaria Respublica lin-
 gua potissimum Latina gaudeat atque exsultet.

Cum itaque non tantum utilissima, sed homi-
 ni, in literis versanti, omnino necessaria est,
 mihi

8 O R A T I O

mihi etiam ab illo tempore, a quo primum Literis Humanioribus sedulam navare operam inceperim, adeo hoc Studium et lingua placuit accipere, ut nihil optabilius, nihil jucundius mihi evenire posse existimarem, quam si omne tempus, quod a Supremi Numinis benignitate mihi concederetur, in iis perscrutandis et excollendis conficere liceret. Certe nil aliud eligendum videbatur, quam diu feliciter in hoc Studio et studio, et non omnino absque utilitate publica, quae omnibus Bonis maximo opere curae esse debet, decurrere liceret.

Ingratissimus sim, si umquam, cur hujus consilii Studiive poeniteret, me causam habuisse, aut eventum hoc meum elusisse propositum, spemque destituisse dicerem.

Nonus jam labitur annus, quod Trajectinorum Procerum benivolentia cunctis et collectis ad unum omnium suffragiis honorifica et luculenta satis Statione, quod nunc etiam gratissima cogitatione prosequor, fuerim constitutus; atque ita munere ornatus ingenii doctrinaeque vires, si quae in me sint, periclitari et studiorum tirocinium ponere coeperim. In alterum Parnasum aut Pindum mihi delatus videbar:

ve-

I N A U G U R A L I S. 9

vehementer placebat loci et amoenioris Urbis situs, ac gratissima, quibus tota cingitur, Tempe. Delectabant Necessariorum atque Amicorum, apud quos diutius manere et voluissem et potuissem, jucundi et docti sermones, ac quotidiana fere consuetudo. In primis autem laetabar favore Procerum plane singulari. Ignosce, ô Trajectum, o Virtutis Palaestra et Musarum Sacrum! ignosce, si amplius theatrum lautae atque honestae conditioni praeferre sustineam! Da veniam, si Amplissimorum Civitatis Goudanae Magistratum benigno de me meisque studiis iudicio adsurgam, et huc Lares transferam! Da veniam, si totum me meorum Magistratum Gymnasio et Juventutis commodo ac Studiis sollempni hoc actu dicem et consecrem!

Hoc autem ut recte et instituto Majorum fiat, in hunc ornatissimum ad dicendum locum conscendi, e quo, nisi re rite peracta, sine summo dedecore regredi non licet. Cum itaque necessitatem Orationis ad Vos habendae, Auditores, mihi inpositam esse video, quid aequius, quid opportunius, meoque Muneri magis adcommodatum, quam ut hac occasione PRO LATINA ERUDITORUM LINGUA, gentium olim domina ac

B com-

10 O R A T I O

communi nationum vinculo, cujusque sermonis inter alia docendi causa huc sum evocatus, verba faciam. Non tamen ut Vobis merces pervulgato circulatorum more jactem vel excusationem, sed ut misera et praecipitantia harum Musarum fata retardare, et, quantum in me est, averruncare sustineam; illud enim, ut dicam id, quod res est, seculum vivimus, quo Romulea illa Eruditorum Hominum lingua, pessimo sane instituto, non tantum negligitur, sed usus etiam ipsius a nonnullis plane intermittitur, ut nisi invalescenti Artium Liberalium et solidioris Doctrinae corruptelae occurratur, brevi, summo sane atque inreparabili omnium Artium ac Studiorum damno, nobis viventibus et videntibus, pereat atque extinguatur.

Quod cum pro viribus agere suscipio, ut probe meae tenuitatis atque infantiae in dicendo conscius sum, non levi tantum timore pectus perstringi, sed et gravissimo metu animum meum commoveri ac conturbari sentio, ut mens fere nec lingua officium facere sciat. Hoc autem nemini Vestrum mirum videbitur, qui cogitaverit, me hoc die primum in lucem protrahi, et Nobilissimae huic Doctissimaeque circumstantis

I N A U G U R A L I S. I I

coronae Panegyri publice exponi ; quo fit, ut ipsa illa sollicitudo augeatur, in primis quum mecum confidero, eo gravius me subire discrimen, quo Vos estis peritiores, atque ad iudicandum magis instructi et adcommodati. Vereor itaque jure meritoque, ne si haec mea Oratio, inter mille curas et distractiones nata, qua muneri oblato praeludere jubeor, minus forsan expectationi, quam de ea concepistis, responderit, ne, inquam, de mea, si qua in posterum speranda existimatione, actum et conclamatum sit.

Quid itaque superest? nisi in benivolentiae vestrae aram, quasi unicum asylum confugere, omnique animi contentione orare atque obtestari, ut mihi, ne mediocriter quidem in his rebus versato, faciles ac benignas aures praebere, meque, qui hoc demum die subito Orator evasi, hilarioribus oculis vultuque ad laetitiam composito, quasi tacita quadam voluntatis adprobatione sublevare velitis. Sique alicubi me deficere animadverteritis, id humanissime condonetis, vestroque suppleatis favore, majorem in modum rogo.

Ut autem recte atque ordine mea haec procedat

Oratio, prius ostendam, quanti ipsi Veteres, et mox aliae pleraeque gentes Romuleam hanc linguam aestimaverint: deinde, quo loco nostris temporibus versetur, quaeque ipsi insidiae struantur ab illis, qui, licet vanissimi, aliis tamen sapientiores videri cupiunt, exponam, atque in his obvia quaedam nonnullorum peccata sine ullius demonstratione aut calumnia notabo.

Latinam olim linguam armis et mercatura Romanorum in omnes fere longelateque patentes ac dissitas terrarum partes ac regiones simul cum Imperio Romano penetrasse, atque ubique, auctis et multiplicatis coloniis ac municipiis, disseminatam atque ulterius prolatam fuisse, nemo, nisi solem de die lucere negaverit, ibit inficias. Unde statim conficimus, neminem, nisi summo suo damno, antiquis illis temporibus, huius linguae cognitione carere potuisse. Quod ut clarissime Vobis adpareat, mecum quaeso cognoscite, quam sancte et religiose Romani suam linguam legibus atque judiciis non tantum conservarunt, sed ad exteris etiam nationes propagarunt. Nemini Romae lege agere, aut de jure apud Magistratum alia, quam Latina lingua respondere licebat. Praetores et Judices

ces latine sententias ferre, Proconsules et Praefides, qui cum Imperio in Provincias mittebantur, edicta et mandata latine edere cogebantur. Testamenta, legata et fideicommissa latine scribi, si valerent, necessario debebant. Nec alterius sermonis usus in ullis publicis ac legitimis negotiis admittebatur. Immo quo Latinae vocis honos per omnes gentes et nationes honorabilior diffunderetur, mandatum quoque Quiritium Legatis, ut in diversarum gentium populorumque Conciliis et Senatu non alia, quam Romulea, uterentur lingua. Cicero vitio sibi datum scribit, quod publice Syracusis alia lingua verba fecisset, et apud Graecos graece esset locutus, quasi id ferri nullo modo posset. De Tiberio refert Suetonius, adeo ipsum Graeco sermone abstinuisse, ut *monopolium* nominaturus a Senatu Romano veniam prius postularit, quod sibi verbo peregrino utendum esset. De Claudio Imperatore idem Tranquillus narrat, ipsum honoratum et splendidum quemdam Virum, Graecae Provinciae Principem, sed Latini sermonis ignarum, non tantum numero atque albo Judicum erasisse, sed insuper in peregrinitatem redegisse. Notum est dictum Ma-

gni illius Viri Julii Caesaris, tamquam scopulum, sic inauditum atque insolens verbum fugiendum esse. Et quis denique ignorat? Imperatorem Hadrianum ad summam usque peritiam et facundiam linguae Latinae operam dedisse.

Quemadmodum autem commercia populorum et praecipue Graecorum effecerunt, ut Graeci sermonis usus ad exterarum et diversarum gentium et nationum non tantum, sed ad universa doctrinarum genera cum ipsis literis propagaretur, sic multi Graecorum ex longo Romanae gentis usu et consuetudine Latinae sibi linguae cognitionem compararunt, et res Romanas, ex Latinis monumentis Graeco sermone conversas, in Patriae gratiam inlustrarunt. In his Dionysius Halicarnassensis, Diodorus Siculus, Zenobius alique non ultimum obtinent locum, qui etiam Latinos suos Auctores, ex quibus profecerint, suaeque hauserint, utpote quos maximi faciebant, laudare non dubitarunt. Fatetur Plutarchus, se jam senem Latinas literas didicisse, easque sic avidè adripuisse, quasi diuturnam sitim explere cuperet. Gellius Graecos nonnullos memorat, homines amoenos et literas Romanas haud incuriosè doctos. Alia multa exempla, Auditores

Hu-

Humanissimi, hic enumerare possem, sed ne patientia vestra abutamur, pauca tantum produ-
 cimus. Nonne Euagrius, Antiochenus Episco-
 pus, vitam S. Antonii, ab Athanasio Graece
 conscriptam, in sermonem Latinum transtulisse
 dicitur? Nonne Chrysanthius Philosophus Grae-
 ca non tantum, sed et Romana lingua scripsisse
 perhibetur? Nonne Ammianus Marcellinus,
 latinus Historicus, qui sub Gratiano et Valen-
 tiniano floruit, in fine libri sui Graecum se pro-
 fitetur? Nonne Macrobius Graecus habendus,
 tum quod nomen ipsius graecum est, tum quod
 Romanum se negat in Saturnalium praefatione?
 Alios silentii peplo, ut temporis rationem ha-
 beamus, involvendos censemus. Taceo Eu-
 tropium, qui quamvis Historiae Romanae nobis
 breviarium, latine conscriptum, reliquerit,
 Graeciae tamen ortum, quod vel ex graeco
 ipsius nomine colligas, atque originem debet.
 Taceo Irenaeum, qui graece et latine literis
 multa consignavit. Taceo Scribonium Largum,
 qui in operis sui, quod peregre scripsisse fertur,
 praefatione Latina sua scripta commemorat,
 quasi in primis Graeca scripsisset. Si omnia il-
 lorum exempla, qui e Graecia oriundi Latinis
 ta-

tamen literis inclaruerunt , memorare vellem ,
 non dico haec hora , sed dies etiam , quam-
 longus est , immo vox et latera me deficerent.

quam

Nec aliquis mihi objiciat non solum antiquis-
 simis temporibus , sed et Ciceronis aetate igno-
 tum fere Graecis Latinum sermonem , nec ma-
 jorem apud hos linguae Romanae , quam ipsius
 populi honorem fuisse , utpote quem barbarum ,
 hominesque barbaros nuncupare solebant. Ul-
 tro concedimus. Graeca certe iis temporibus
 in omnibus terrarum angulis et cunctis fere gen-
 tibus legebantur , Latina suis finibus , iisque
 exiguis , circumscribebantur. At , postquam au-
 ctae Imperii Romani vires et commercia popu-
 lorum Doctrinarum tandem et Literarum com-
 mercia exceperunt , linguam Graecam cum Ro-
 mana non tantum hospitium quasi contraxisse ,
 sed et perpetuo foedere conjunctam fuisse , com-
 pertum est. Communionem utriusque linguae ,
 Graecae et Latinae primus Augustus instituisse
 videtur , qui legem proposuit , ut Romani Grae-
 co , Graeci Romano sermone uterentur. Unde ,
 quemadmodum Graecorum lingua tot Studiorum ,
 Artium ac Facultatum scientiis in omnes universi
 Orbis Terrarum partes manaverit ac celebris
 eva-

evaferit , Latina etiam lingua omnes illas Artes et Scientias , quotquot graece umquam traditae fuerunt , suo , quod ei intercedit cum Graeco sermone , commercio , quasi uno ambitu amplectitur ac comprehendit.

Nec sufficit de solis Graecis dixisse , qui Latino sermone diligentem operam navarunt , possum nominare Viros egregios , Hispanos , Gallos , Britannos aliosque , quorum scripta exstant ubique , et diurna nocturnaue manu versantur. Quo certe populi Romani Majestas arma sua proferebat , eo quoque linguae dominatricis porrigebat auctoritatem ; callidissimi namque Romani id semper operam dederunt , ut non solum jugum , verum etiam linguam suam domitis gentibus inponerent. * Quis , quaeso , ignorat , quanta lingua Latina incrementa ceperit , postquam Hispania Imperio paruit Romano ? nonne ex hac M. Annaeus Seneca , L. Annaeus Flo-

* Hac politica ratione inductus Cardinalis Ricelias in Urbe atque Academia sui nominis Artes et Scientias sermone Gallico doceri voluit , ut sic Linguae non minus quam Francici Imperii limites prolataret. Vid. Grotium *Append. Ep.* p. 519. Hanc autem ambitionem Romanorum aliorumque ridet du Cange in *praef.* quam *Gloss. med. Lat.* praemisit. §. XI.

Florus , M. Annaeus Lucanus , C. J. Hyginus aliique prodierunt , quos , ut tempori Vestraeque attentioni consulamus , longo ordine non recensēbimus. Nonne Gallia Viros produxit , omni Latinae facundiae laude florentissimos , quorum ingenia justis laudibus extulerunt Cicero , Livius , Plinius junior , Claudianus et alii. Quot sane hujus terrae Civitates , tot fere Romanae facundiae testes producere possum. In iis Burdigalam , Lugdunum , claramque istam Romanae Eloquentiae sedem Augustodunum numerare non dubitem. Britanni quoque , Auctore Tacito , scriptore gravissimo , postquam a Romanis , rerum Dominis , erant subacti , cum antea linguam illorum non tam negligere , quam despiciere et contemnere solebant , Facundiae postea Romanae haud vulgarem operam navarunt.

Cum autem , procedentibus temporibus , Barbarorum colluvies Graeciam simul et Italiam inundasset , demersa prope et extincta cum Legibus Romanis lingua Latina , reperti sunt tandem Germani , qui animum ad Studia flētentes , eandem denuo excolere , et , quae tam diu abjecta jacuerat , in lucem protrahere coepe-

perunt, ac Viris Eruditis, qui Antiquitatum atque Historiarum Studio et Jurisprudentiae operam dabant, multum utilitatis attulerunt, gratumque lumen et facem praetulerunt. Nec parum, his rerum mutationibus, ad linguae Latinae decus atque emolumentum Ecclesiae Romanae Auctoritas contulit. Haec enim ut effigie quadam jurisdictionis atque Imperii mores suos a moribus Graecorum ritibusque discerneret, Romanam linguam, quasi suam, praeter omnibus reliquis praeferre, et in fastigio quodam collocare sustinuit. Ut, quo latius Imperii Romani potestas serperet, eo altius Latini sermonis dignitas excelleret. Negare tamen non possumus, pulcerrimam hanc linguam insequentibus temporibus stupida ac supina Monachorum socordia atque ignorantia misere fuisse deturpata et contaminata.

Ex omnibus illis quae haecenus disputavimus, meridiana ni fallor, luce clarius patet, quanto opere Graeci non solum et Romani, sed sub Imperatoribus quoque tot aliae gentes in Eloquentiam et Latini sermonis nitorem incubuerint, utpote pro quo labore et Studio sibi suaeque Patriae uberrimos reportabant fructus; praeterquam

quam enim illa commoda, quae rudi penicillo depinximus, jam tum Viri Eruditissimi optime intelligebant, Latinam, cum Graecae in primis linguae cognitione conjunctam, omnia illa in se continere ac comprehendere, quae ad decus et laudem veramque Doctrinam comparandam faciunt, atque ex illis solis ista omnia hauriri posse, quae aliquem in fastigio Eruditionis ac Dignitatis constituere et collocare possunt.

Sed unico mihi exemplo, quo magis id, quod diximus, firmetur, rem ipsam inlustrare liceat. Videamus, si placet, quantum utilitatis et commodi vel soli Jureconsulti ex literarum Latinarum cognitione capiant, domumque reportent. Intelligitis, vel me silente, nec Digesta, quae vastam variamque Eruditionem continent, omniaque quasi in unum congregata recipiunt; nec aequissimum illud Imperialium Constitutionum aerarium, Codicem nempe Justinianicum; nec denique Novellas, novissimas Justiniani Leges a quoquam recte intelligi aut explicari posse, nisi qui haud spernenda et minime vulgari Humaniorum Literarum, et Latinae in primis linguae cognitione inbutus est. Quis, obsecro, Quiritium Leges, Constitutiones Principum;
Prae-

Praetorum Edicta , Plebis scita , Jureconsultorum Responſa , aliasque magnificas vaſtiſſimi illius Juris et Corporis Oceani partes animo comprehendere atque aliis utilitati eſſe poſſit , niſi qui Civitatis , in qua latae ſunt , Leges et Regiminis formam non tantum , ſed in primis linguae , qua conſcriptae ſunt , notitiam ſibi et ſcientiam paravit.

Nec eſt , quod mihi creditis , Auditores Humaniff. at credite Viris famae atque Eruditionis laude inter Jureconſultos florentiſſimis. Credite Cujacio , at quanto Viro ! Antonio Auguſtino , Hottomanno , Menagio , Schultingio , Bynkershoekio aliisque , qui Jurisprudenciam , ſtolidis et barbaris gloſſis turpiter ſaepe ac foede contaminatam et depravatam , deterſo ſitu ac ſqualore , ope atque auxilio Elegantiorum Literarum , et in primis meliori Latialis linguae cognitione ſplendori fere atque integritati reſtituerunt.

Firmum itaque fixumque maneat , neminem in Literis recte atque ordine verſari poſſe , niſi qui Conſularis hujus linguae notitiam , multo etiam labore , diurnis nocturnisque lucubracionibus ſibi adquiſiverit. Quamobrem nihil

C 3

agunt,

agunt, ideoque haudquaquam audiendi, qui eandem, et forte majorem, utilitatem de vernaculis linguis sperari posse joculari audacia contendunt. Aliter, scio, sentirent hi perverſae ſententiae atque ignaviae addicti Patroni, ſi ſatis perpendere poſſent, nullam his diuturni Imperii adfulgere Majeſtatem, nullam inventorum Dignitatem, nullam denique Auctoritatem.

Sed excutiamus horum hominum argumenta et rem ab ipsis primordiis paullo altius deducamus. Quam primum nempe poſt renatas Literas Romana lingua ex tenebris, in quibus deſoſſa jacuerat, caligantibus adhuc oculis lucem primum adſpicere coepit, in Gallia ſtatim atque Italia aliisque terrarum oris ſtudioſi Viri exſtiterunt, qui ut ſermonem Patrium purgarent atque expolirent, laudabilem ſane in hanc rem operam contulerunt, quo evenit, ut inter illos, qui veterem Quiritium linguam ad priſtinum nitorem reducere conabantur, aliosque, qui potius vernaculum ſermonem excolendum putabant, contentiones et lites de Dignitate ac Praeſtantia linguarum nascerentur. In Italia quidam reperiabantur, qui pro Italorum, alii, qui pro Latino ſermone certabant. Non omnes utriusque linguae ele-
gan-

gantiam et lepores adquirere poterant. Quamobrem ut quisque tempus in altera illarum collocaverat, ita pro hac aut illa loquebatur omnibusque viribus contendebat. Quidam nullam viliorem et putidiorum lingua Latina esse inani strepitu et clamore vociferabantur, linguamque Italicam illa longe digniorem esse maximoque intervallo eandem post se relinquere non sine pertinacia adfirmabant. Contra antiquae et purioris Latinitatis Patroni indignum facinus esse merito judicabant, filiam non satis castam, Italorum nempe linguam castissimae atque elegantissimae Matri, Romanorum sermoni, praeferrere. At, ut, quod sentio, dicam, quidque de hac similibusque controversiis, quae ad dignitatem cuiusdam linguae aestimandam faciunt, habendum sit, istas nullius fere momenti, et quasi de lana caprina esse judico. Si enim ad naturam atque indolem linguarum animum advertere velimus, facile comprehendemus, aequam inter se linguis omnibus esse dignitatem, quoniam omnibus et singulis mentis nostrae sensa et cogitata cum aliis communicare possumus. Quamobrem videndum erit, quem finem ac scopum inscribendo seu sermone quodam utendo sibi quis consti-

stitutum habeat : quod si hominibus plebejis, literarumque Romanarum omnino ignaris ac rudibus consulere, et per vernaculae alicujus linguae usum aliorum magis utilitati et commo- do inservire queat, nullus Vestrum, credo, dubitaverit, quin vernaculam quamcumque merito Latinae praeferendam esse existimaverit. Sin vero talia erunt scribenda literisque consignanda, quae ad Remp. Literariam Virosque Doctos pertineant, una procul dubio lingua Latina adhibenda, et reliquis omnibus tantum antepo- nenda, quantum universis antiquitate atque am- plitudine sua, qua Viris omnium terrarum Eru- ditis communis est, praecellat.

Ut vero obscura ac perversa sunt hominum ingenia, tantum saepe adfectibus pravisque cupi- ditatibus et mentis incertae propensionibus tri- buitur, ut, quid verum et rectum, quid utile ac justum sit, satis discernere nequeant, adeo- que in vero linguae Latinae pretio faciendo om- nem omnino modum excedant. Nonnulli eam- dem tam angustis finibus ac terminis circumscri- bendam censuere, ut unum Ciceronem aut Li- vium, aut alium quemdam auctorem imitan- dum arbitrarentur. Alii vero, nimio Latinita-
tis

tis amore et ardore abrepti, divinam immo Deorum linguam, Ipsorumque providentia quasi coelitus demissam, pronunciare non dubitarunt.

Renascentibus in Italia Literis statim Viri nonnulli reperiiebantur, qui superbo Ciceronianorum titulo sese jactantes, fortunas linguae Latinae in eo consistere opinabantur, ut ne verbum quidem sine Cicerone diceretur, omnemque Eloquentiae laudem ac decus in Tulliana dictione versari judicarent. Quo fiebat, ut anxio et religioso animo ipsius voces et formulas conquirerent, longiores etiam periodos, numerum ac sententiarum frequentiam infelici sane conatu adfectarent. Unde Quintilianus quoddam genus hominum ridet, qui se germanos Ciceronis jactabant, quod adamata et solita fere Ciceroni clausula *esse videatur* periodum terminarent. Inter plurimos, qui hoc vitio laborarunt, fuit quidam Lazarus Bonamicus, qui nimio stili Ciceroniani studio abreptus dixisse fertur: *Velle se potius loqui ut Cicero, quam esse Pontificem Romanum.* Magnifica sane verba! Quid autem superstitionis hac atque anxia nimis diligentia factum? ut nempe inutiliter saepe bonas horas consumerent ac tempus perderent, immo quatuor et plures

mensis vel uni epistolae scribendae haud aegre impenderent. Alios denique tantus furor invasit, ut majorem laudem in hac imitatione, quam in Religione Christiana ponendam esse temere effutire potuerint. Quare technica non tantum, sed Ecclesiastica etiam vocabula, quasi illorum nominum poeniteret, proscribere et condemnare ausi sunt. Hi Christum Servatorem et salutis nostrae Auctorem Patrem Patratum, Matrem Ipsius Mariam Virginem Vestalem, Spiritum Sanctum auram zephyri Coelestis et pro Deo Immortali Deos Immortales, pro Apostolis Duodecim-viros, pro Ecclesia Civitatem vel Rempublicam Christianam, pro Baptismo Sanctissimum Lavacrum dicere in deliciis habuerunt. O pravas hominum mentes! o pectora caeca! nonne impij et perversi imitatores, qui plus linguae Latinae quam Christianae Religioni tribuendum censuerunt, ipsa illa Coelestia atque ab ipso Deo nobis tradita Sacra despiciere, et prae coeco latinitatis amore contemnere videntur? Merito sane stultam horum opinionem Viri Cordatiores refutare, atque omnium derisui exponere conati sunt. Inter hos Desiderius Erasmus, Gulielmus Budaeus, Henricus Stephanus, Fredericus Taubman-

mannus, aliique in libera Rep. servire nescientes, servilem hanc imitandi rationem acriter atque acerbe perstrinxerunt et condemnarunt, ac non unum Ciceronem aut Livium, sed alios etiam Auctores, quorum oratio castitatis ac perspicuitatis virtute ac lumine exsplendescit, ad exemplum proponendos esse docuerunt. Neque enim illi, qui Principatum Eloquentiae tenuisse creduntur, ubique inter se similes adparent. Et quamvis postea laudanda horum Virorum opera Ciceronianus hicce morbus paullatim remiserit, mox tamen aliae factiones Philippica nempe et Lipsiana (exemplo fere Atticae atque Asianae tempore Ciceronis apud Romanos exortae) caput efferre, et sese undique ostentare coeperunt. Philippici planum hoc atque apertum Philippi Melanchthonis dicendi genus, Lipsiani pressam istam, atque a Veteribus remotiorem Justi Lipsii, laudis ac novitatis avidioris, dicendi rationem consectabantur. At peccant meo iudicio, qui hanc imitandi servitutem a se vel aliis exigunt, atque ingeniis, quae sine libertate stupefcunt, vincula injiciunt. Verum ne refutandis his tempus inutiliter teram, dicam, quod sentio: Hi Imitatores, servum pecus, similiis comparandum videntur, quae licet

D 2

comparandi lege, aut et non hoc mutari videtur, saltem videntur in videtur

*non est qd
adfect. Sic
Ofamul
pecus
poni o
Loco Cic
B. c. 2. a
praedia
iure
apud Ho
Lib. 1. 1. 1.*

hominibus quam cetera animalia multo sint similiore, tauro tamen vel leoni tantum dignitate cedunt, quantum illorum facies honestior est ac fortior. Ut itaque his hominibus minime invidemus, sic alios, his non multum dissimiles, miramur, quorum nimius latinitatis amor adeo mentis oculos praestrinxit, ut caeca quadam cupiditate plane caecutiant. Hi anilibus suis narrant deliriis, tantam Latini sermonis esse dignitatem, ut Coelites Majorumque Gentium Dii hac lingua inter se agant et loquantur. Hi summa cum confidentia dicere non dubitant, gloriam latine et eleganter scribendi inter humanos conatus omnes summum non tantum locum tenere, sed facile tueri. Ideoque vitam in ea finire, beatissimum censent. Hi, quod omnem stoliditatem superat, *Τὸς Μανὰπιτας*, Homines huius vitae miseris defunctos et Beatos in Coelo latine locuturos puerilibus vere fabulis ac neniis jactant et somniant. Sed quis non videt, homines hos pusillo admodum ac tenui ingenio praeditos fuisse; quamobrem istos ridiculo genio relinquo. Neque enim valde timendum, ne magnum aliquod damnum aut malum ab his lepidis capitulis Literatus Orbis patiatur.

Pe-

Periculofior autem et peior illorum est fententia, qui tam finiftre et prave de lingua cenfent Romana, quafi non pluris in ipfa etiam Literaria Republica, quam reliquae vernaculae effet aestimanda. Audire videor: quid in addifcendo difficili hoc fermone tantum operis ac temporis frustra in pofterum adolefcentes confument? Nonne plurimae funt Scriptorum in utraque Lingua, Graeca et Latina, verfiones vernaculae? Nonne jam ipfi Profeffores et Doctores publici in fplendidiffimis Franciae et Germaniae Academiis Francica et Teutonica lingua utuntur, ut facilius et citius Juvenes ad fperatam Studiorum metam perveniant, et memoriam inutili fermonis Latini cognitione non adgravent? Utrumque fatemur, Auditores: Auctores Romanos et Graecos, vernaculis linguis converfos, quotidie videmus et dolemus, *Publicasque Academiarum Cathedras infuavi ifto et tremendo Germanicae linguae mugitu reboare*, a Viro Summo jam notatum novimus. Francicam quoque nationem, obrogata eruditae dictionis confuetudine, integras Orationes, vernaculo fuo fermone compositas, ad conciones habere, et contracto ore quafi cantitare, his temporibus novum non eft. Speciofo

scilicet praetextu, quod Auditores linguae Latinae minus essent intelligentes. At nesciunt boni isti Viri, qui haec nobis objiciunt, quam illa ratio, Latinos Scriptores vertendi, an dicam potius corrumpendi, publicasque ac privatas scholas vulgaribus linguis habendi ac scribendi omnia, ad Literarum Studiorumque omnium funestam pestem atque internecionem nata et comparata esse videatur; ut enim de versionibus taceam, quibus plerumque nitidissimis Auctoribus, Poëtis Graecis et Latinis, Oratoribus et Historicis tantum elegantiae, acuminis, splendoris, Atticaeque et Romanae urbanitatis detrahitur, quantum illorum ingenia, qui istas nobis infelici fato, ut famem repellant, versiones procurant, ingeniis suorum Auctorum infinitis parasangis sunt inferiores, quid fiet denique? Si Viri Eruditi apud exterarum gentes omnia vernaculis literis conscribere, suisque Auditoribus dictare pergant. Omnis profecto tolletur Studiorum atque Eruditionis communitas. Non Franci libros in Germaniam peregrinasve regiones, nec vicissim Germani in Franciam transmittent; sed in cujuscumque Civitatis bibliothecis et tabernis, tineis et blattis relictis, quasi defossi ac sepulti jacebunt.

Si

Si quis tamen diversarum gentium Studia ac scripta cognoscere et legere cupiat, ei tot populorum linguas addiscere necessitas inponitur, quot gentium inventa et cogitata perlustrare desiderat. Videtis itaque, quam circumspecte ac prudenter providi hi homines, et communis Eruditorum Linguae criminatores partes suas agant, quum longam et molestam et plane inutilem operam linguae Latinae dari turpiter atque absurde jactare et calumniari consueverint. Juventus quoque extra Patriae fines non excurret, sed suis Catonibus contenta, omnem peregrinos Doctores audiendi curam abjiciet, et domi quieta sedebit. Cognoscite atque arcete, Auditores, seculi inauspicatam inertiam! cognoscite tristem et deplorandam socordiam, quae, nisi caveatur, omnium studiorum generi decus inminueret et splendorem detraheret. Novimus equidem, quam pulcros, si Dis placet, praetextus his rebus a veteratoribus istis praetendi soleant. Ad partes vocant Cives honestos, Mercatores probos, sed linguae Latinae inperitos ac rudes. His, ajunt, quum forte, ut sit nonnumquam, Reipublicae gubernaculis admoventur, nihil utilius, nihil jucundius accidere posse, quam ut Patria lingua publica

*pulcros
et oratore
gent.*

blicae in Academiis lectiones legerentur, scholaeque haberentur privatae, ne ignorare cogerentur, quidquid in variarum Religionum Sacris et caerimoniis, quidquid in Civilium rerum administratione, quidquid in bellorum ac praeliorum vicibus et casibus animadvertendum Antiquitas prodidit ac Posteris reliquit, quo ipsi etiam de causis et periculosissimis Reip. casibus, ne semper aliorum suffragiis album calculum adjicere cogerentur, judicare et sententias ferre queant. Magnum hoc veritatis et rei probandae speciem habet. Attamen major hic publicae utilitatis, quam privatae et paucorum hominum habendae ratio videtur. Publica privatis bonis anteponenda. Fixum itaque et ratum sit, Literariam Remp. communis Eruditorum linguae vinculo carere nullo modo posse. Qui literas amant, easque amplectuntur habere inter se debent Linguae latinae societatem et conjunctionem, ut vera et solida crescat Eruditio, et in dies etiam magis magisque ad Indos et Garamantes promoveatur.

Haec jam pro summa primariae hujus ac Consularis linguae utilitate ac necessitate dixisse sufficiant. Si vero jucunditatem et suavitatem ipsius
com-

commendare ac laudare vellem, facile initium, sed finem difficilius reperiret Oratio. Voluptas ipsius sane tanta, quanta aliarum linguarum, Graeca tamen excepta, nulla est. Praeterquam enim, quod modo contrahendo, modo relaxando, atque ad numerorum et sententiarum varietatem flectendo, modo etiam jucundis translationibus ac metaphoris vocumque luminibus, modo proprio ac nativo verborum sensu admodum ornari ac distingui possit, habet insuper, quo se exemplo Graecae linguae supra alias evehat atque extollat. In primis delectat terminationis copiosa varietas. Accedit, quod verba dicentis arbitrato justo quodam ordine ad numerorum atque ornamentorum rationem duci et componi possunt, ita ut sententia clara et distincta ab omnibus facile percipiatur, atque oratio eleganti verborum transpositione apte et numerose in aures influat.

Quaeret quispiam, quid? an itaque vulgares linguae decore hoc nativo et ornamentis carent? Omnino, Auditores, et spe etiam illorum umquam acquirendorum plane destituuntur. Nonne pleraeque illarum voces unica tantum terminatione efferuntur? Nonne variae ipsius adfectiones

nes et casus, particulis praepositis, eodem fere sono pronunciantur? Nonne verborum illam trajectionem, qua rotundus maxime numerus conficitur, recusant ac respuunt? Immo quasi servilis conditionis essent, liberiores excursum vocumque transpositionem aegre patiuntur. Si tamen variare nonnumquam ordinemque verborum ad dulcem sonum cogere volueris, vix fieri poterit, quin sententiam nebulis quasi implicueris, atque, ut a nemine intelligi possit, obscuraveris.

Si omnem Latini sermonis elegantiam ac leporem commemorare vellem, ingens mihi campus aperiretur. Praetereo vocabulorum et significationum, ne justae Orationis terminos excedam, copiosam multitudinem ac gratam ubertatem. Praetereo maximum particularum numerum, quae multum venustatis orationi, nexumque facilem et mitem conciliant. Nihil minus essem, si vellem ostendere, quam commode ad omne genus orationis flecti atque adcommodari possit. Gravitate, dote sibi propria, in oratione sublimi magnifice incedit, et mire hominum commovet adfectus. Suavitate sua et dulcedine in mediocri dicendi genere

nere nitet ac delectat. Perspicuitate denique in sermone humili ac depresso omnibus vernaculis longe praestat ac palmam facile praeripit.

Ne tamen omne Patriae et nativae linguae Studium despiciere, quod nonnullos criminaturos fore praevideo, et quasi proscribere videamur, cognoscant quaeso, non tantum nos vernaculum sermonem, sed insuper, si ita humanae res et conditio ferrent, praeter Graecam et Romanam, primarias etiam bene moratorum et cultorum populorum linguas addiscendas censere; immo tot nominibus nos aliquem dignum judicare, quot diversarum gentium linguas callet ac intelligit. Excolant in primis Patrium sermonem, et nitore suo, quibus id volupe et commodum est, nobis commendent. Purgent eandem et emaculent ab omni peregrinarum vocum ridicula et contagiosa colluvie ac labe. Francicas istas delicias, fictas, sed mellitas vocabulorum imagines, quibus delicatae et fastidiosae mulieres, comtuli ac bene olentes juvenes inter virgineos greges mirum in modum gaudent ac delectantur, in Patriam commigrare jubeant, ipsisque,

si ita visum fuerit , et liberales esse velint ,
commeatum praebeant. Videant tamen , ne
meris etiam ineptiis , novisque et ridendis or-
thographiis , quae , quam primum natae , cum
auctoris damno statim evanescent , pueriliter
tempus terant , atque operam frustra insumant.
Videant , ne novis vocibus et verbis sesquipe-
dalibus , ut mugire potius , quam loqui videan-
tur , teretes popularium et delicatas aures of-
fendant ac laedant. Caveant , ne certatim li-
bros de rebus , vulgi et muliercularum captum
superantibus patrio sermone edant ac evulgent ,
atque ita Francorum rabiem et Germanorum fu-
rorem adjuvent , abrogatoque Latinae Erudito-
rum linguae usu , omnem simul Doctrinam ever-
tant. In primis caveant , ne versiones Poëta-
rum , Oratorum seu Historicorum procurent eo
animo , ut in Scholas Publicas protrudant , et Ju-
ventutis Batavae Studiis damnum inferant. Si
enim ipsorum culpa atque inutili plane opera ver-
siones vernaculae in literarios ludos admittantur ,
omnis non tantum Eruditio , quae olim bene-
eductorum Hominum summa cura erat , paul-
latim decrescet , sed insuper ingenii hoc acumen
et dicendi elegantia cum turpi atque ingrata
rusti-

rusticitate , et , ne quid gravius dicam , cum stulta dicacitate , vocum et oris molesta petulantia , linguaeque pudenda volubilitate commutabitur.

Libenter fatemur , id quod fufius ostendimus , non tantum Latinam , sed aliam quamcumque linguam ita comparatam esse , ut iisdem animi nostri sententiam declarare et mentis cogitata ac ratiocinationes exprimere atque cum aliis communicare queamus. Nemini tamen vernaculis linguis scribere et famam ad seros Posteros propagare contigit , nisi qui sal illud Grajorum , Quiritiumque urbanitatem scriptis suis inserere , atque ex Graecis et Latinis Auctoribus , quasi perenni fonte , ad suos rivulos deducere noverit. Sic multi sentiunt Viri praeclari. Sic sensit etiam Erudita Amstelaedamensium Societas , sub symbolo nota et celebris , *Nil volentibus arduum.* Hi egregii Viri in scribendis Comoediis Plautum et Terentium , excellentes illos Romanorum Comicos , imitandos sibi proposuerunt , et continuo habuerunt in manibus. Quid ? summos Vobis ex ipsa Francica natione Viros nominare licet , Malherbium , Molerium , Boilavium , Scaronem , Menagium aliosque , qui his vestigiis

insistentes post fata superstites vivunt, semperque vivent, dum literis sua laus constet, decusque ac gloria permaneat.

Nec aliter Vos sentire, Nobilissimi et Amplissimi Viri, Civitatis Goudanae Consules et Senatores Gymnasique Curatores Gravissimi, omnibus persuasissimum est. Commemorabilis certe Vestra de Studiis bene merendi benevolentia ac prudentia de eo neminem dubitare sinunt. Quoties animo consideramus, unicam bene constitutae et conservandae Civitatis et Reipublicae rationem esse, si maxima in informanda atque erudienda Juventute adhibeatur cura veraeque Eruditionis ratio habeatur, toties Vobis, Viri Amplissimi, hujus industriae et propensae in Studia voluntatis palmam deferri oportere existimamus. Non tantum enim Civium Vestrorum liberis Scholas constituistis, constitutas servastis, sed insuper, ut nova in dies incrementa capiant atque insigni magis magisque splendore coruscent ac fulgeant, summa Vestra cura, laudabilis Vestra est vigilantia. Doctorum quoque atque Eruditorum Hominum commodis, si ulli alii, Vos certe, benignissimi Proceres et Prudentes Scholarum Ephori, inservire novistis. Vos, qui omnes ipsi
Eru-

Eruditionis ac Doctrinae partes in numero habetis, publicam Bibliothecam, licet optime codicum et librorum amplitudine et numero sit instructa, quotannis frequenti et splendida suppellectile augere atque ornare numquam desinitis. Pro hac autem cura vestra singulari, pro tantis in communem et literariam rem meritis ac studiis, gratias Vobis, Viri Amplissimi, agunt omnes Boni, habent Cives, referent Musae, Musisque dicata Posteritas.

Ut vero ad illud, quod ad me propius spectat, beneficium, quodque in me tam liberaliter tam honorifice contulistis, Maecenates optimi, Scholaeque Curatores meritissimi, devotissimam, pro amica Vestra de me, parvo admodum rerum usu atque experientia docto, meisque Studiis voluntate, qua me Gymnasii Vestri gubernaculis admovere non indignum censuistis, illas, quas debeo gratias, quasque officii religio postulat vel agere, vel habere, nec facundiae, nec opis nostrae res est. Si vero perpetua diligentia et continua assiduitate in partibus mihi demandatis ac creditis, si non intermisso de Scholis Vestris bene merendi studio, si fide denique et decenti observantia gratissimi

Vo-

Vobis animi memoriam profiteri , Vestramque in me benivolentiam compensari permittitis , sancte casteq̃ polliceor , me omnibus animi corporisque viribus nisurum , atque omnia facturum , ut Vobis ingenium , vitam et mores , ut Vobis curam et studium , adspirante Divini favoris aura , adprobare liceat , ut simul omnes intelligant , me si eruditione , si doctrina ab aliis vincar , industria tamen et bene merendi alacritate cessurum nemini. Hac lege itaque , hac conditione , Viri Amplissimi , me in tutelam et clientelam Vestram accipiatis , Vestroque me in posterum , si non amore , certe benivolentia et studio prosequamini , etiam atque etiam rogo.

Tandem ad vos , Collegae Doctissimi , mea sese convertit Oratio , quos ut insalutatos dimittam , vel publici hujus Muneris , quod nobis commune est , societas , vel ipsa hujus diei celebritas vetat ac prohibet. Novistis , quam prudentes ac sollicitos habeamus Magistratus et Curatores , qui omni ope atque opera id efficere conantur , ut hujus Civitatis Juventus , cujus summam curam gerunt , optimis Artibus ac Studiis instituat̃ atque inbuatur. Agite , Viri praestantissimi , omnes nervos in eo contendamus ,
ut

ut Virorum Principum exspectationi , quam de nobis nostrisque laboribus conceperunt , abunde satisfiat. Cum vero jam spectata sit industria vestra ac disciplina , equidem non dubitem , quin , quod ante feceritis , in posterum etiam , conjunctis mecum viribus , sitis acturi. Mihi interea nihil antiquius erit , quam ut summa conjunctione et candore Batavo vobiscum commune munus geram. Me , quaeso , Rectorem et amicum accipite , et summa cura id operam dabo , ut nullum unquam officii aut studii genus , quod a me proficisci queat , desiderare possitis. Tollamus diligentiae ac Doctrinae vexillum , ut nova propediem Discipulorum frequentia huc advolet , et meliora in dies hoc bonae mentis Sacrarium ad Reipublicae atque Ecclesiae decus capiat incrementa.

D I X I .

ER-

ut Vironum Fructum expectationi, quum de
nobis nostrisque laboribus conseruant, abunde
sufficiat. Cum vero iam spectata sit industria
vires ac disciplina, eadem non dubitem
potius, quam vestras, in pollicentur etiam
conducere.

E R R A T A.

- p. 8. §. 18. *lege: collectis*
- p. 16. §. 3. *lege: quam longus est!*
- p. 35. §. 2. *lege: humili*

A D
VIRUM DOCTISSIMUM
CONSULTISSIMUM
OTTONEM ARNTZENIUM,
COLLEGAM NUPER CONJUNCTISSIMUM,
CUM
AD CAPESSENDAM REGUNDI GYMNASII
PROVINCIAM GOUDAM EVOCATUS
TRAJECTO ABIRET.

uem mihi bis quinos conjunxit amica per annos
Gratia, quem fidus conciliavit amor:
Quicum dulce fuit partiri pensa laborum,
Atque humeris paribus sustinuisse jugum:
Hunc cine, dum portus, dum limina nostra relinquit,
Non ego legitimo prosequar officio?
Non faciam! quid enim, quaeso, discedere cogit,
Quidve parat subita praepes abire fuga?
Cur Themidis divae, sacras cur Palladis arces
Doctaque Musarum templa valere jubet?
Eja age prisca fides tamen hoc pietasque requirit,
I, paucis faustum rite precator iter!
Haec tacitus mecum dubia dum mente voluto,
Pectore nec ratio consiliumve stetit:
Trajectina Tibi valde indignata Minerva
Dic age, succlamat: quo meditaris iter?
Quo tibi Trajecti, quo nostri cura recessit?
Si qua tibi pietas, noster alumne, mane!

F

Quo

Quo trahis invitata moesta cum conjuge natae ?
Et pellis patrios linquere, dure, focos.
Audis adfines : audin' revocare parentem ?
Hujus et obstructa respicis aure preces ?
Cum mea blandiloquo celebrares carmine festa,
Spes mihi certa, meum te fore semper, erat.
Tum mea Theffalica haud inferiora canebas
Moenia, finitimis anteferenda locis.
Nunc ingratus ais : Pallas quas condidit arces
Ipsa colat : tellus me peregrina vocat !
Jam Goudana meis potiora mapalia templis,
Et poterit Vechtam vincere Gouda meum ?
Siccine jam patrio tibi dulcior Isfala Rheno,
Isfala limosis qui male serpit aquis !
Proh pudor ! et pingues jam canna palustris oliyas,
Nostraque sic vincet rura beata, palus !
Non ibi te ad dulces cantus philomela vocabit,
Nec repetet jussum carmina docta nemus ;
Sed repetens veterem stygio clamore querelam
Turbabit numeros improba rana tuos.
An tibi pro meritis non praemia justa peregi ?
Carminibusque suum non stetit usque decus ?
Nonne satis fuerat, clypei tutamine tectum
Vatibus eximiis nomen inesse tuum ?
Acria senserunt multi dum tela Poetae,
Queis Momus meritos immeritosque petit.
At noster timido trepidans ARNTZENIUS ore,
Si bene commemini, talia dicta refert :

Par.

Parce, precor, Mater, gravibus me incendere dictis,
Neve velis animum frangere, Diva, meum.
Goudanam non sponte sequor, tua Numina juro,
Tellurem, verum me mea fata trahunt.
Invitus, fateor, tua splendida templa relinquo,
Nec magis hocce Tibi quam mihi, Palla, dolet:
Ex intervallo, quotiens datur, ipsa revisam,
Ni prorsus quondam me revocare lubet;
Nam nec Hyperboreas procul hinc relegatus ad oras,
Nec Scythicas visam Barbaricasque plagas;
Sed Tibi vicinas, junctas Tibi foedere gentes,
Quorum est ab longo tempore nota fides:
Isthic magnanimo potius cum Caesare primus,
Quam si alter Romae censear, esse velim.
Isthic aequae Tibi, Phoebos, Musisque litatur,
Atque frequens veniet victima, parva licet.
Si tamen, alma, Tibi munuscula parvula sordent,
Nec capiunt animum sacra minora tuum:
Ipsa, rogo, facias, haec sint majora quotannis,
Scilicet inde Tibi gloria major erit.
His Divae auditis tandem tumida ira resedit,
Et placido tales fudit ab ore sonos:
Esto igitur primus, semper tibi prima juventae
Gymnasiique salus unica cura fiet.
Arte tua cultos linguisque animisque politos
Mittere discipulos ad mea templa velis.
Sic primos etiam famae securus honores
Exspecta, sic te praemia certa manent.

la in
est ut
Trib. v.
Luffe
et

aque
que in
cupis
Litus, ca
decl.

Nunc invade viam qua te tua fata vocarunt :
Munus et auspiciis adgrediare bonis !
Ecce animi plenus Noster , jamque omine laetus.
Vela dabat ventis litora nota petens.
Provehitur : Placidas immiserat Aeolus auras ,
Mercurius celerem dirigit ipse ratem.
Excipiunt Proceres lecti , summique favoris
Certatim produnt prospera signa sui :
Indulgentque moram faciles , dulcemque quietem ,
Qua reparet vires , fessaque membra levet.
Noster at assiduos suctus tolerare labores
Non captat lentae tempora longa morae ;
Sed celer exurgit , veluti Jovis impiger ales ,
A quo magnificentum nomen et omen habet :
Orator subitus conscendit rostra , paratus
Doctorum festo dicere digna choro :
Et causam linguae culto sermone Latinae
Protinus acer agit , Barbariemque premit.
Cetera quid tenui ridendus arundine cantem ,
Quae melius nobis pagina docta dabit.
Quin caveo , ne me celfo detrudere Pindo
Momus cum sociis , turba timenda , paret.
At Tu , quod superest , multumque diuque valeto ,
Quosque meres titulis mox onerere novis !

L. M. Q. P.
JO. FR. REITZIUS.

E L E G I A
A D
FRATREM GERMANUM,
OTTONEM ARNTZENIUM,
C U M
O R A T I O N E I N A U G U R A L I
C A U S S A M L A T I N A E L I N G U A E
A G E R E T.

*Quantae molis erat, Trojam portare per undas,
Ponere vel Latii Numina fessa focis!
Moenia vix parvae formaverat anxius urbis
Romulus, Iliacos transtuleratque Deos.
Inruit en Tatius, rigida de gente Sabinus,
Ut ferus exiguos perderet igne lares.
Omne statim Latium consurgit, et Itala tellus,
Atque quatit rabida tela facesque manu.
Scilicet ex illo Junonis inaequat ira,
Aeneadum genetrix quo sua dona tulit.
Non satis id fuerat Phrygios convellere turres,
Et jaectare pias per freta longa rates?*

Quid, quaeso, innocui tandem meruere Quirites,
Ut cogas toties tot mala damna pati?
Hic Pietatis honos? hinc tot tibi culmina surgunt,
Et frustra ingratae Numina tanta colunt?
Quid tibi barbaries gelidas accita per Alpes,
Vel quid cum saevo milite Brennus aget?
Nempe casus inopis delebit flamma Quirini,
Ut tollant nitidum marmora celsa caput.
Non tristes casus, exhaustaque praelia dicam,
Verterit ut magnas Rex Alaricus opes.
Ut fera Genfericus produxerit agmina victor,
Et diro tumidas sparserit ore minas.
Ufferit et Gothicis Totilas Capitolia flammis,
Nomina vel factis barbariora suis.
Diruta sic veteris sordent vestigia Romae,
Et quae floruerant moenia, lapsa jacent.
Quam pietas tegetet, sanctam prosternere gentem,
(Credere fas!) placidae gloria magna Deae.
Turpius insequitur, necdum satiata furore,
Quidquid noluerant aspera fata mori.
Ingenium et nitidae miseris facundia linguae
Restat, naufragii sola tabella sui.
Quid mihi profuerit longos certasse per annos,
Insit, et Aeolium flectere posse Deum?
Si seri poterunt Trojam reparare Marones,
Clarius ut multo spargat ab igne decus.

Si,

*Si, dolor ab! stygiis Fulus mihi surgat ab umbris,
Laetaque per niveis vota triumphet equis.
Perdere fata negent liquidas ea scripta per undas,
Nec ferat accensas nostra Megaera faces.
Barbaries melius poterit deperdere, sensi
Ut toties, jussis turba parata meis.
Dixerat. Et claudo serpit pede Livius ingens,
Exstinctique jacent cum Cicerone sales.
Negligitur rupto lacrimosa Tragoedia cultu,
Dum torpent Calabrae dissona fila lyrae.
Hic videt Aönias Phoebus marcescere laurus,
Ingenuo vacuos et sine ture focos.
Squallent templa situ, sprete pietate, sacerdos,
Splendida quae steterant limina, solus habet.
Quid tibi tunc animi, quando has, Pater optime, leges
Sustinuit regnis femina ferre tuis?
Ad Trojam quasi non fuerat satis ante pudori,
Quod vitrix de te tanta tropaea tulit.
Nec rabidi veteres compestet pectoris aestus,
Quae fuerat variis saeva Minerva modis?
Serius ut tandem discat sua regna tueri,
Ne premat Aönidas barbarus usque Deas.
Sic erat. In terras flectens pia lumina, mittit
Jupiter e nitido signa serena polo.
Ipsa etiam nimias Saturnia temperat iras,
Tandem tot miseris exsuperata malis.*

*Altius ad caelum juga se Parnasia tollunt ,
Et cingunt Clarium sidera fulva caput .
Oenotriis redeunt felicia tempora Musis ,
Quisque cupit Latio doctior ore loqui .
Tu quoque cum doctis , Frater carissime , gaudes
Laetior Ausoniis invigilare choris .
Reliquiis actae per tanta pericula gentis
Rite studes priscum conciliare decus .
Strenuus aeternam pergas defendere linguam ,
Sic melius laudes concinet illa Tuas .*

JOANNES ARNTZENIUS.

